

De Kerckhaen door de eeuwen heen

- Bronnenonderzoek -

Westbeemster april 2026

1612 – 1752: Van drooglegging tot schuilkerk

De drooglegging van de Bamestra, een groot binnenmeer met open zee verbinding, was in 1612 voltooid. Een van de vroegste en meest ambitieuze droogmakerijen werd gefinancierd door een consortium van voornamelijk Amsterdamse investeerders, onder wie initiatiefnemer en koopman Dirk van Os, met het fortuin dat zij met ondermeer de Verenigde Oost-Indische Compagnie hadden vergaard.¹

In de Republiek der Verenigde Zeven Verenigde Nederlanden (1588 – 1795) was het protestantisme de formeel toegestane godsdienst en de Nederduits Gereformeerde Kerk de bevoorrechte kerk. Katholieken, en ook doopsgezinden en lutheranen, mochten hun geloof niet openlijk belijden en werden uitgesloten van openbare ambten.

Katholieken in de Beemster vormden in Westbeemster een katholieke enclave. Al vanaf 1624 gebruikten zij verschillende boerderijen om in het geheim hun katholieke gebedsdiensten te houden, waaronder boerderij Vrederust aan de Volgerweg en ook 't Hofje aan de Westdijk.

Willem Schermer (1895-1973) schilderde dit gezicht op 't Hofje omstreeks 1950 als herinnering aan de religieuze historie van de polder.²

¹ Alice Boots en Rob Woortman, *Een geniale koopman. Dirk van Os en de invloed van Zuid-Nederlanders op de Amsterdamse geldmarkt*, Walburg Pers, 2023.

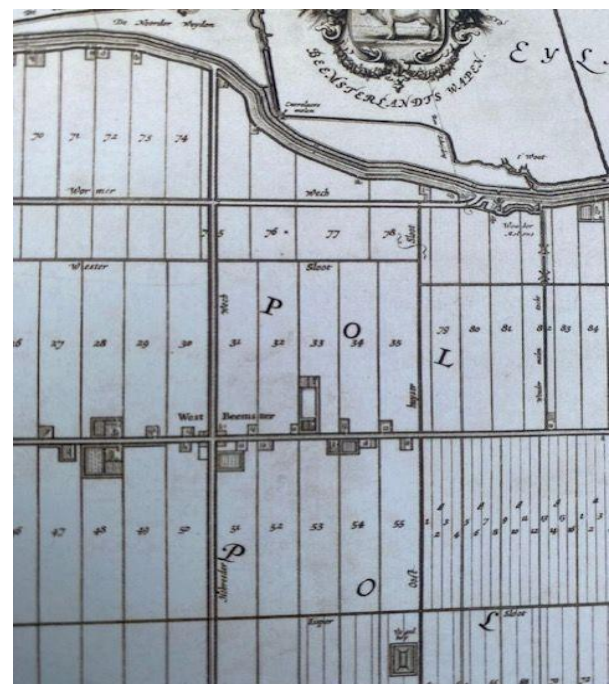
² Waterlands Archief WAT001000184

Schuilkerken mochten van buiten niet als kerk herkenbaar zijn. De gevels moesten lijken op gewone stolpen of schuren; geen klokken of torens of kruisen; kerkgangers moesten zich bescheiden opstellen om niet vervolgd te worden En er moest betaald worden aan de baljuw, het zogenaamde recognitiegeld - in de Beemster 200 gulden per jaar - om de schout buiten te houden.³

In 1624 was het aantal katholieken in de Beemster zo groot dat een priester hen van tijd tot tijd bezocht. In 1636 kreeg de katholieke enclave zijn eigen vaste pastoor: Theodorus Verwijnen. In deze periode werden in het geheim gebedsdiensten gehouden aan de Jisperweg (kavel34). Voor de pastoor werd een boerderij ingericht. Het voorste gedeelte werd woonruimte, de erachter liggende stal was het gebedshuis, met banken, tribunes en galerijen aan weerszijden.⁴

In 1641 schreef de gereformeerde kerkeraad een dringend verzoek aan het polderbestuur om stenger te handhaven tegen de illegale gebedsdiensten van katholieken “dewelk als wolven in de schaapsstal van Christus kunnen grasseren en schade doen”. ‘Het ware den kerkeraad het liefst de katholieken uit De Beemster te weren, en zoo zij er waren binnengedrongen, hen er uit te verdrijven.’⁵ Op 10 juni 1657 was er een inval in het huis van de weduwe van Jan Garbrantsz aan de Jisperweg. Dertig personen werden in de boeien geslagen door de baljuw vanwege het illegaal samenkomen.⁶

Binnenkavel 34 Jisperweg w.z. 20 M.	
1980	gebruiker C.Konijn
1612	toegewezen aan Jan van der Straten
1613	Cornelis Janz. Allarts
1626	Cornelis Dirkz.
1637	Aegte en Gerrit de Velaer 10 M.
	Cornelis Dirkz. aan Jan Garbrandz. 3 M.200 r in 1628
	Jacob Pzn.Collis 2 M.300
	Johannes Lakeman 2 M.300
1734	Bregje en Andries Muurling 10 M.
1736	Neeltje Lakeman Hoorn aan Margaretha 7 M.
	Margaretha Lakeman aan Cornelis Beets 7 M. f 4500.--
	Lourens Gors aan Jan Brasker, burgem.Edam 10 M.
I	
Jan Brasker aan Johannes Leonias 10 M.	
1782	RK.Kerkmeesters gekocht van Cornelis Oudejans
1800	Vincent van de Ley 10 M.
	Jacob Beets 6 M.55
	Jannetje Beets, wed.Jan Cornelisz.Laan
	Hendrik Beets aan Sijmen Hoogland 6.55
1838	Grietje Jonker, geh.met Cornelis Hartog 6.25 ha.
	Aaltje Hartog,wed.Pieter Benjamin 6.25 ha.
	Remmet de Groot 13.70 ha.

Op kavel 34 van de Beemsterlants Caerte van Balthasar Florisz van Berckenrode 1644 – 1646 aan de Jisperweg stond al in 1636 het eerste gebedshuis.

³ Ger Ernsting, editie nr. 10 van De Nieuwe Schouwschuit - Katholieken, Gereformeerden en de Honderdste Morgen, blz. 11

⁴ Ernest Kurpershoek, 400 jaar Beemster, blz. 216

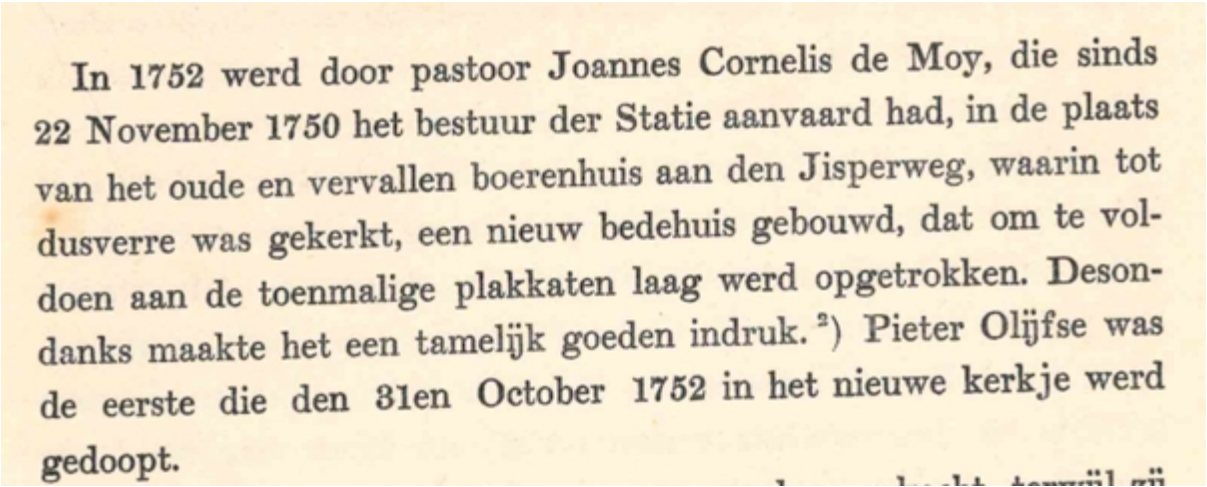
⁵ J.C. van der Loos, 300 jarig bestaan der parochie van den Joannes den Dooper, blz. 14

⁶ Ernest Kurpershoek, 400 jaar Beemster, blz. 217

1752 – 1795: Van Schuilkerk tot vrijheid van godsdienst

In 1752 werd onder leiding van pastoor de Moy de voormalige stal, die was ingericht als schuilkerk en waarin tot dusver was gekerkt, gesloopt om plaats te maken voor een nieuw stenen bedehuis, gewijd aan Johannes de Doper.

De muren, zoals wij die nu nog kennen van de huidige Kerckhaen, werden laag opgetrokken, maar nog zonder het karakteristieke schilddak. Om te voldoen aan de toenmalige ‘plakkaten’ werd de schuilkerk immers laag gebouwd om niet als kerk herkenbaar te zijn. Desondanks maakte het een tamelijk goede indruk en groeide niet alleen het aantal communicanten, maar ook het zelfbewustzijn van de katholieke gemeenschap in Westbeemster.⁷

In 1752 werd door pastoor Joannes Cornelis de Moy, die sinds 22 November 1750 het bestuur der Statie aanvaard had, in de plaats van het oude en vervallen boerenhuis aan den Jisperweg, waarin tot dusverre was gekerkt, een nieuw bedehuis gebouwd, dat om te voldoen aan de toenmalige plakkaten laag werd opgetrokken. Desondanks maakte het een tamelijk goeden indruk. ²) Pieter Olijfse was de eerste die den 31en October 1752 in het nieuwe kerkje werd gedoopt.

In 1780 kreeg de nieuwe schuilkerk een orgel, mede mogelijk gemaakt door een inzamelingsactie van de parochianen.⁸

In 1782 werd door de Roomse kerkmeesters het stuk grond van kavel 34 gekocht van Cornelis Oudejans.⁹

In een brief uit 1785 vroeg pastoor Coffers aan Aartspriester Meylink of er ook een nieuwe pastorie gebouwd mocht worden, ter vervanging van het oude boerenhuis, dat in 1636 was ingericht als parochie voor de pastoor. De oude boerenstulp verkeerde, volgens pastoor Coffers, in slechte staat en stond op instorten.¹⁰

In 1785 was het zover. Onder leiding van pastoor Coffers werd een nieuwe pastorie tegen de schuilkerk uit 1752 aangebouwd. De nieuwe pastorie, het huidige ‘voorhuis’ van de Kerckhaen, kreeg twee woonlagen en zijn karakteristieke voorgevel.

⁷ J.C. van der Loos, 300 jarig bestaan der parochie van den J. Joannes den Dooper, blz. 23

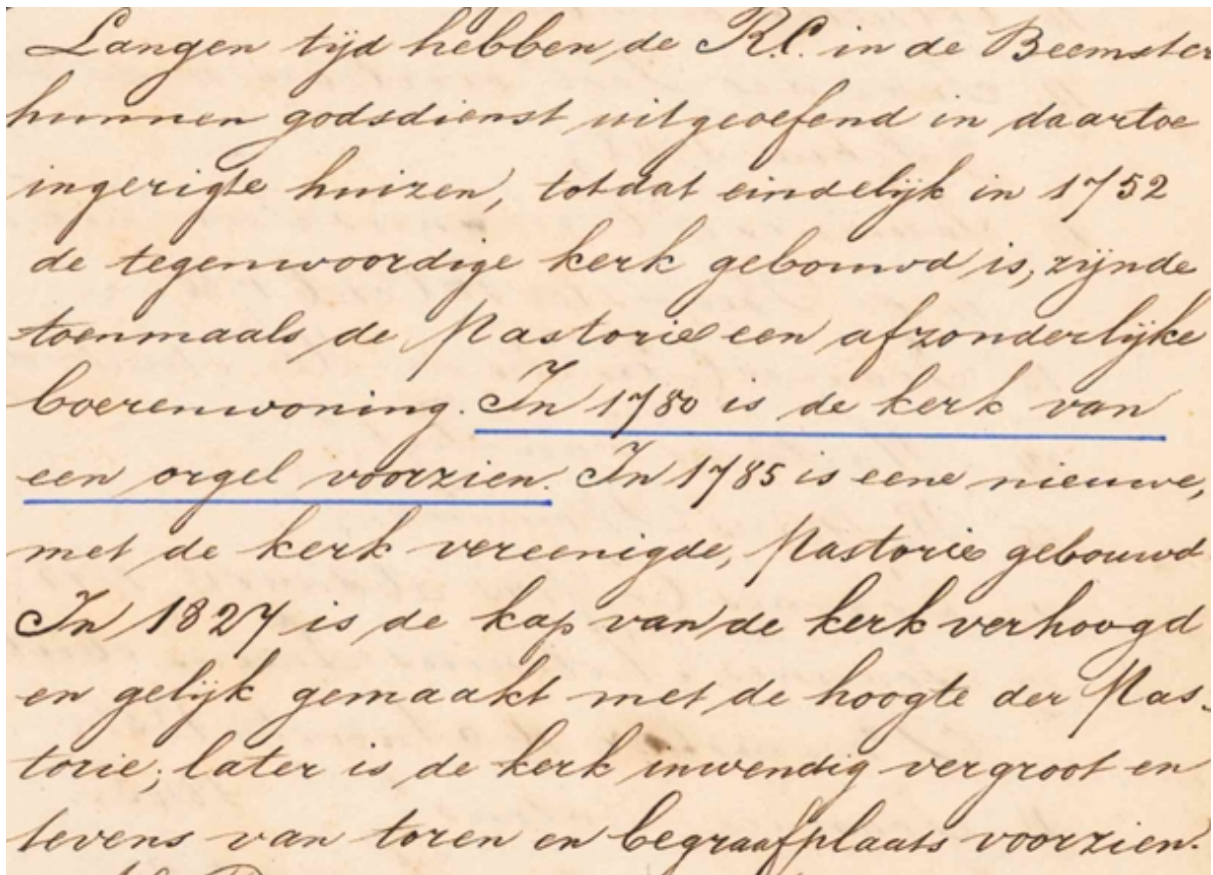
⁸ Idem,

⁹ Th.A. Dinkla, Eigenaren van landerijen in de Beemster 1612- begin 20ste eeuw, kavel 34, WA

¹⁰ J.C. van der Loos, 300 jarig bestaan der parochie van den J. Joannes den Dooper, blz. 27-28

In 1827 werd de kap van de schuilkerk gelijkgemaakt met de hoogte van de pastorie en kreeg de schuilkerk zijn huidige karakteristieke schilddak.¹¹

Schuilkerk en pastorie kregen hiermee het uiterlijk van het originele gebouw zoals wij dat nog steeds kennen als de huidige Kerckhaen. In 2027 bestaat de Kerckhaen in zijn voltooide vorm en omvang 200 jaar!

Langen tijd hebben de R.C. in de Beemster
hunnen godsdienst uitgeoefend in daartoe
ingerigte huizen, totdat eindelijk in 1752
de tegenwoordige kerk gebouwd is, zijnde
toenmaals de Pastorie een afzonderlijke
boerenwoning. In 1780 is de kerk van
een orgel voorzien. In 1785 is eene nieuwe,
met de kerk vereenigde, Pastorie gebouwd.
In 1827 is de kap van de kerk verhoogd
en gelijk gemaakt met de hoogte der Pas-
torie; later is de kerk inwendig vergroot en
tevens van toren en begraafplaats voorzien.

Boven een afbeelding uit het boek 'Oprichting parochie' over het ontstaan van de katholieke parochie Beemster.

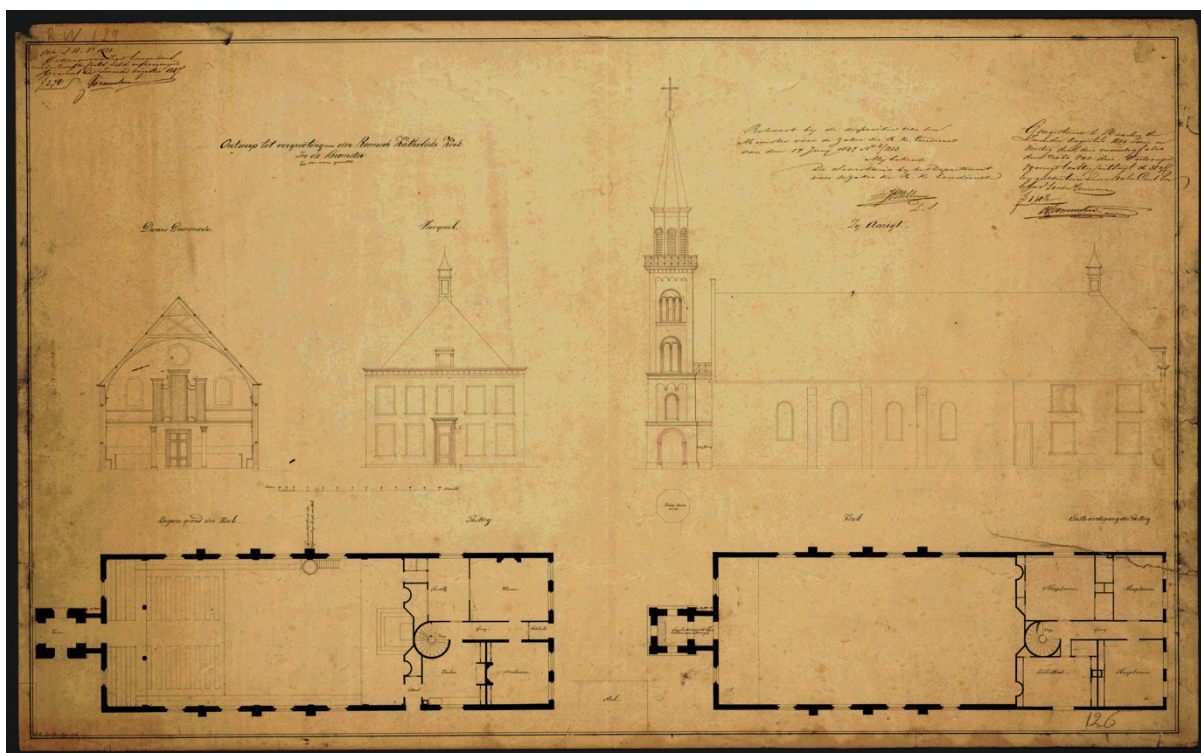
¹¹ Waterlands Archief Blok 0552 nr. 42

1795 – 1879: Van Bataafse Republiek tot Joannes de Doper

Het jaar 1795 begon onstuimig. Op 18 januari vluchtte stadhouder Willem V naar Engeland en een dag later werd de Bataafse republiek uitgeroepen. Met de opkomst van de patriottenbeweging keerde het tij voor katholieken. Al in 1786 schreef Betje Wolf in een 'Vaderlandsch dichtstuk': "nu zijn wij protestanten, noch roomsch: nu zijn we burgers."¹²

Op 31 januari 1795 verkondigden de patriotten in de 'verklaring der Rechten van den Mensch en van den Burger' de vrijheid van godsdienst en de gelijke toegang tot publieke betrekkingen. De grondwet van Thorbecke in 1848 zorgde vervolgens voor de definitieve scheiding van Kerk en Staat. Het maakte de weg vrij voor de emancipatie van de katholieke gemeenschap in de Beemster. Katholieken kregen gelijke burgerrechten en konden hun geloof nu openlijk belijden.

Gesteund door deze revolutionaire ontwikkeling en door de groei van de katholieke gemeenschap, vroeg het katholieke kerkbestuur in 1847 een subsidie aan voor vergroting van de kerk, die nu geen schuilkerk meer was; voor herstel van de pastorie en voor de bouw van een portaal en toren met slag- en uurwerk voor een bedrag van 9746,95 gulden. De subsidie werd geweigerd, waarna het kerkbestuur in 1848 besloot om de bouwplannen voor eigen rekening uit te voeren. Willem Anthony Scholten was de architect, ontwerper van onder meer de Sint Nicolaaskerk, een koepelkerk, aan de Kaasmarkt van Purmerend. Het werk werd aanbesteed en gegund aan aannemer J.B. Klijn uit Hoorn voor de som van 9700 gulden.¹³

NB. Voor een groot formaat tekening + toelichting zie bijlage: Bouwtekeningen

¹² Betje Wolff, Aan mijn vaderland (1786)

¹³ J.C. van der Loos, 300 jarig bestaan der parochie van den J. Joannes den Dooper, blz. 23 -24

Op bovenstaande tekening uit 1848 is het originele gebouw zichtbaar, zoals dat in 1827 werd gerealiseerd. De uitbreiding van 1848 is aan de achterzijde van het gebouw: het portaal en de kerktoeren met slag- en uurwerk. Deze tekening van W.A. Scholten laat mooi zien hoe men in het revolutiejaar 1848 probeerde de eenvoudige behuizing van de katholieken in de Beemster te veredelen tot een volwaardig kerkgebouw.¹⁴

Foto van een schuilkerk uit Zaandam aan het Papenpad te Zaandam. Deze komt aardig overeen met die van de schuilkerk uit Westbeemster. Onder het orgel kwam men de kerk binnen via het portaal.

In 1847 werd door pastoor Brand het Sint Joannes de Doperkerkhof ingewijd.¹⁵

Hierboven het prachtige lindenlaantje naar het Sint Joannes de Doperkerkhof.

¹⁴ Noord-Hollands Archief, Inventarisatienummer 210 – kaarten Rijkswaterstaat voor 1850

¹⁵ J.C. van der Loos, 300 jarig bestaan der parochie van den J. Joannes den Dooper, blz. 24

1879 – 1910: van schuilkerk tot school en herberg

De uitbreiding met portaal en toren bleek niet afdoende. Het aantal zitplaatsen was gelijk gebleven. Pastoor Van den Hurk klaagde al snel na zijn aanstelling in 1855 over gebrek aan ruimte, daar er maar honderd zitplaatsen waren en mensen na soms drie uur lopen moesten staan tijdens de kerkdienst. Een nieuwe verbouwing had volgens hem geen zin, daar het aantal katholieken gestaag groeide. Ook het gebouw zelf was in slechte staat. In 1875 werd de vloer onder het altaar in allerijl vervangen, omdat de pastoor er bijna doorheen zakte.¹⁶

In 1868 nam het kerkbestuur uit Westbeemster in overleg met de bisschop uit Haarlem het besluit dat er een hele nieuwe kerk moest komen: de Joannes de Doperkerk. Deze neogotische kruisbasiliek, met een trotse fronttoren met naaldspits werd ontworpen door Yme (H.) Bijvoets Gzn.¹⁷ De kerk werd op eigen kracht gebouwd met de bijdragen van parochianen en welgestelde katholieke families.¹⁸ In 1878 werd de bouw voor 85.889 gulden aangenomen door de firma Schouten uit Nibbixwoud en in 1879 in gebruik genomen.¹⁹

¹⁶ Ernest Kurpershoek, 400 jaar Beemster, blz. 223

¹⁷ Rijksmonumentenregister (Monumentennummer 511342)

¹⁸ Waterlands Archief, Purmerend. Toegang 0552 Sint Joannes de Doper te Westbeemster in de Beemsterpolder, 1636 - 1999

¹⁹ Een Roomse enclave, 100 jaar katholiek onderwijs in Westbeemster, 2010

Beemster 1 febr. 1881
 Van Leyne, door luttelke Hoogwaas
 bisp. P. M. Snickers, Bisschop v. Haarlem,
 Haghe
 5 Febr. 1881 N. 83. *Hoog Eerwaarde Heer!*
 Het k. k. Kerkbestuur van de Beemster
 neemt met verschuldigde eerbied
 de oproep om het kerkhuis van uwe
 doorluttelke Hoogwaardigheid te bekrachten
 dat er op onze kerkwerf een kerkhuis
 staat, waarvan onze doodgriep
 woont, welk huis om onze locale
 toestanden onontbeerlijk is. Sterke
 drank wordt er nooit verkocht.
 Dat huis van hout opgetrokken
 verkocht groote voorkeuring, veel
 te klein voor uwe bestemming en kan
 niet blijven staan, bij de eenkele en
 bouw der pastorie, die er terstond
 gaan bouwen, wanneer het bouwge-
 heel uit giften bestreeld kan worden.
 Daarom heeft het kerkbestuur gemeen-
 een gedeelte van de oude kerk tot
 kerkhuis intengken; dat heel veel
 van 1250 - a 1300 beloopt.
 Maar waarom de oude kerk niet
 gegloopt? omdat het niet kan, zo
 lang de oude pastorie dienst moet doen.
 Omdat het jammer is, zou dat
 200te gebouw met zulke muren ge-
 sloopt werd daar, het in de kerk
 komt zeer breukbaar is voor de kerk
 redenen die het kerkbestuur aan-
 sporen om uwe doorl. H. medeling
 te verzoeken, hetwelke toestaat

een gedeelte van de oude kerk
 tot een kerkhuis intengken.
 Onder verzekering der diepste
 hoogachtung heeft het kerkbestuur
 de eer uits te zenden
 van uwe doorluttelke Hoogwaard.
 de Tw. Dienaren
 J. den Elsen, pastoor
 J. Verbeke, Secretaris

Na het in gebruik nemen van de nieuwe kerk in 1879 kreeg de voormalige schuilkerk een nieuwe functie. In een brief uit 1881 vroeg pastoor Van den Elsen aan bisschop Snickers om de voormalige schuilkerk te laten staan, omdat het slopen van dit gebouw kapitaalvernietiging zou

betekenen. Hij wilde het gebouw inrichten als school en ook een ruimte invullen voor de doodgraver met zijn materieel.²⁰

De pastorie aan de voorzijde van de schuilkerk werd nog twee jaar gebruikt, totdat de nieuwe pastorie in 1881 aan de nieuwe kerk werd gebouwd.

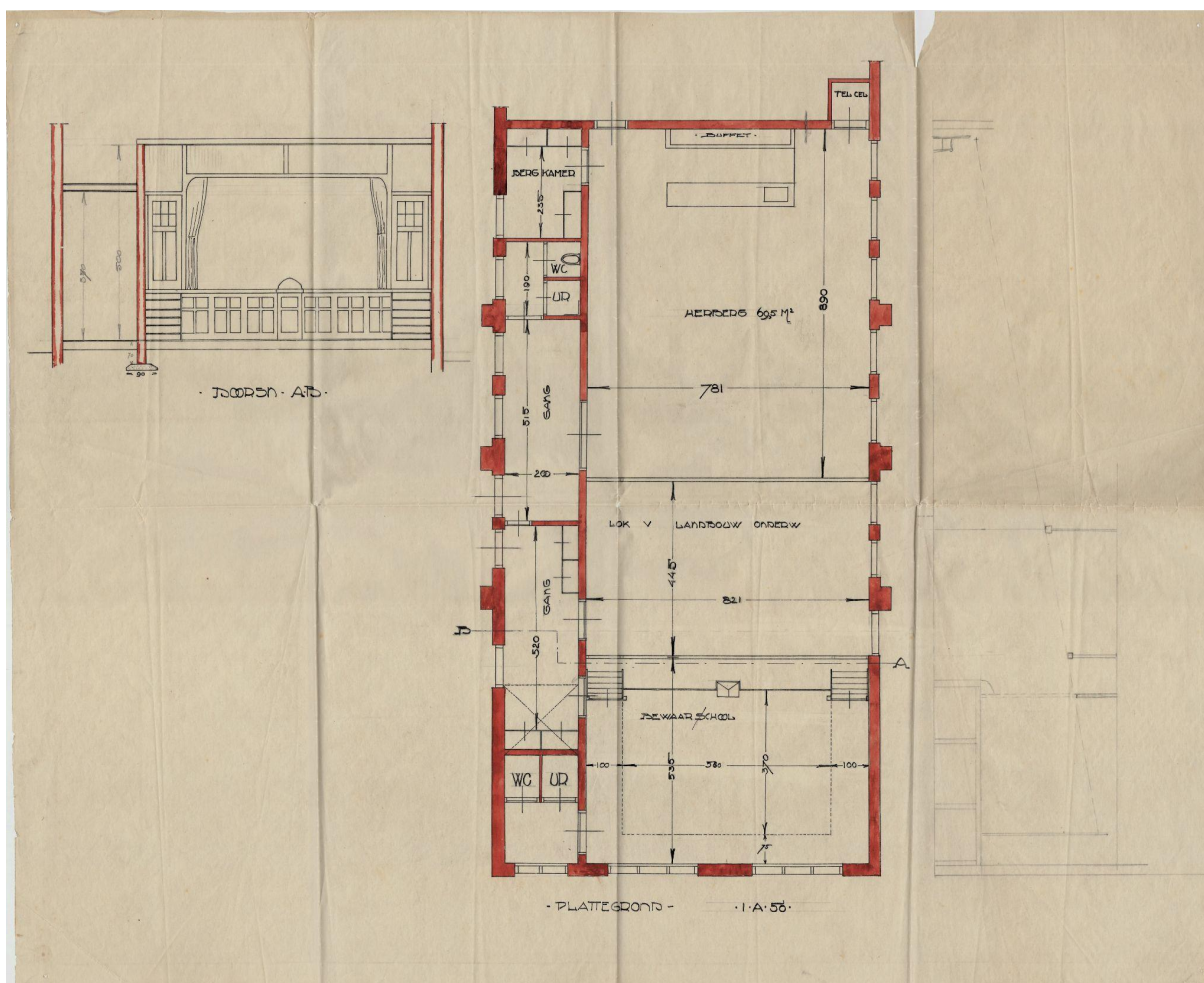

Op deze foto uit ongeveer 1900 zie je de oude schuilkerk naast de nieuwe kerk staan. De schuilkerk heeft dan nog de oude kerkramen.²¹

Het portaal en toren met slag- en uurwerk uit 1848 van de schuilkerk zijn verdwenen. Hoewel wij hiervoor geen bewijzen hebben teruggevonden in de archieven, bestaat toch het sterke vermoeden dat de toren van de schuilkerk is hergebruikt bij de bouw van de Joannes de Doperkerk en geplaatst op het kruis van de driebeukige kerk.

²⁰ Noord-Hollands Archief, toegangsnummer 306, inventarisnummer 288

²¹ Noord-Hollands Archief, Beldbank collectie 162, inventarisnummer 162

NB. Voor een groot formaat tekening + toelichting zie bijlage: Bouwtekeningen

Op de situatieschets hierboven zie je een lokaal voor de bewaarschool met toneel, een lokaal voor landbouwonderwijs en aan de achterkant de herberg. De bestaande pastorie aan de voorkant van het gebouw is in deze tekening niet meegenomen.²²

In 1905 kreeg architect S.B. van Sante uit Zaandam de opdracht om de voormalige schuilkerk te verbouwen en een nieuwe school (de OLV van Lourdesschool 1910) op te richten. De voormalige schuilkerk werd nu de St. Jan genoemd.²³

De voormalige schuilkerk onderging een grondige renovatie, zoals blijkt uit het bestek uit 1906 van architect S.B. van Sante (1876 – 1936).²⁴

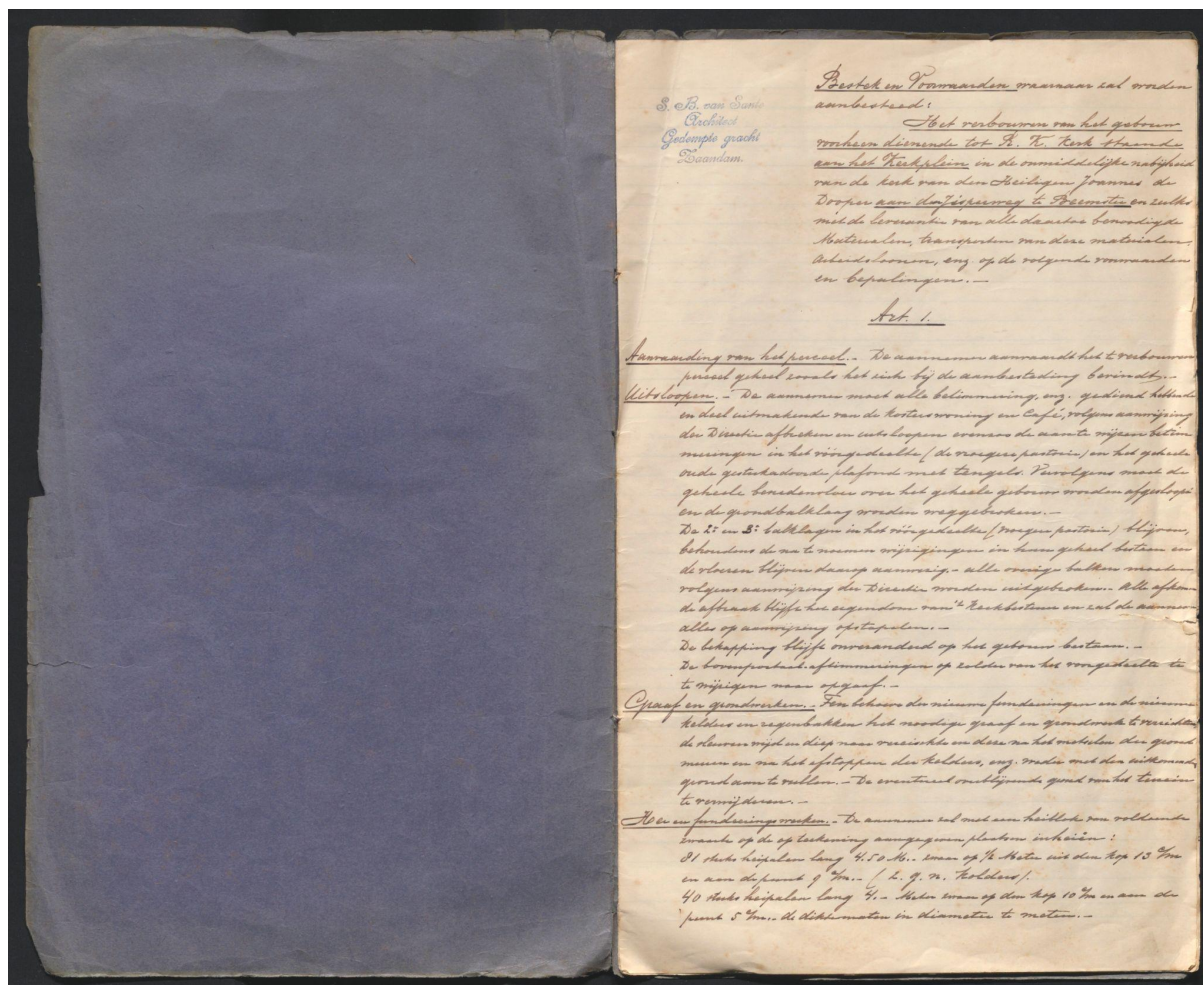
In het bestek is te lezen dat de vloer op de begane grond eruit gesloopt wordt en dat er 40 nieuwe palen worden geheid om de fundering te verstevigen. De verdiepingvloeren van de pastorie aan de voorkant bleven erin. Alle oude raamkozijnen werden door nieuwe vervangen.

²² Waterlands Archief, Blok 0552, inventarisnummer 51B, Verbouwing voormalige R.K. Kerk 1906 S.B. van Sante

²³ J.C. van der Loos, 300-jarig bestaan H. Joannes de Dooper, blz 52

²⁴ Waterlands Archief, Blok 0552, inventarisnummer 51B

De bekapping bleef onveranderd op het gebouw bestaan. De naam van de aannemer is Wittebrood.

Hierboven een pagina uit het bestek van de verbouwing uit 1906.²⁵

²⁵ Waterlands Archief, Blok 0552, inventarisnummer 51B, volledig bestek verbouwing.

NB. Voor een groot formaat tekening + toelichting zie bijlage: Bouwtekeningen

Op de tekening hierboven uit 1906 is te zien dat er aan de voorkant twee woningen worden gerealiseerd en aan de achterkant een woning voor de koster. Op de begane grond bevinden zich twee zalen, een voor de vrouwen en ook een voor de mannen.²⁶

Op de bovenverdieping komen slaapkamers.

De rechter twee panelen tonen de technische basis:

- Fundering: De stippen en lijnen geven de locaties van de heipalen en draagmuren aan.
- Kelder: Er zijn twee kelders ingetekend, aangeduid als "Bestaande Kelder" en "Nieuwe Kelder".

Deze tekening markeert het moment dat de Kerckhaen ophield een schuilkerk te zijn en transformeerde tot een gemeenschapsgebouw, een rol die het nog steeds vervult.

²⁶ Waterlands Archief, Bouwvergunningen Verbouw woningen voormalig kerkgebouw Jisperweg 53, nr 1438

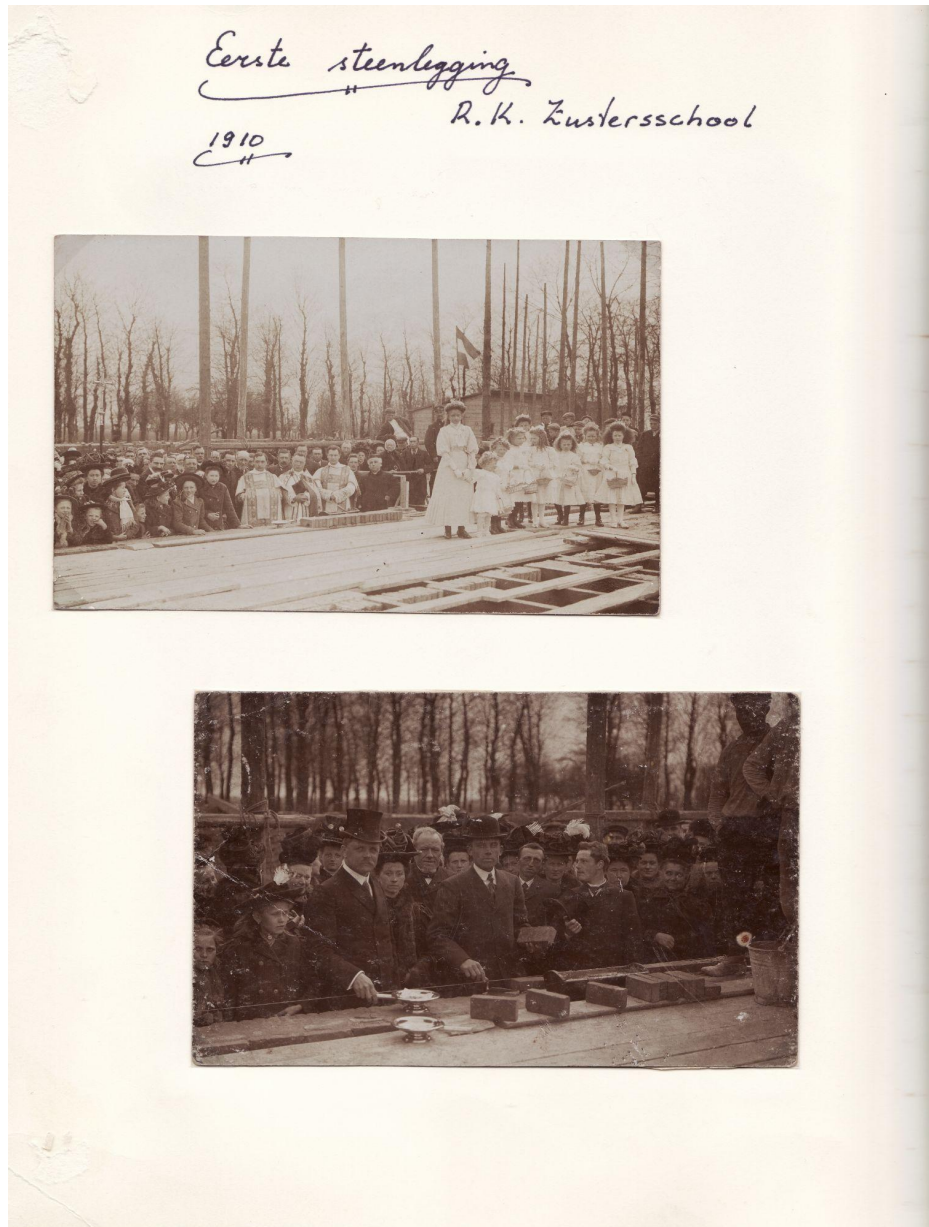
Hierboven een foto van na 1906, na de verbouwing van architect S.B. van Sante van de oude schuilkerk, en de nieuwe kerk.²⁷

De oude kerkramen van de schuilkerk zijn vervangen door nieuwe.

²⁷ Historisch Genootschap Beemster, beeldbank nr. 00820

1910 – heden: van school tot gemeenschaps- en verenigingsgebouw

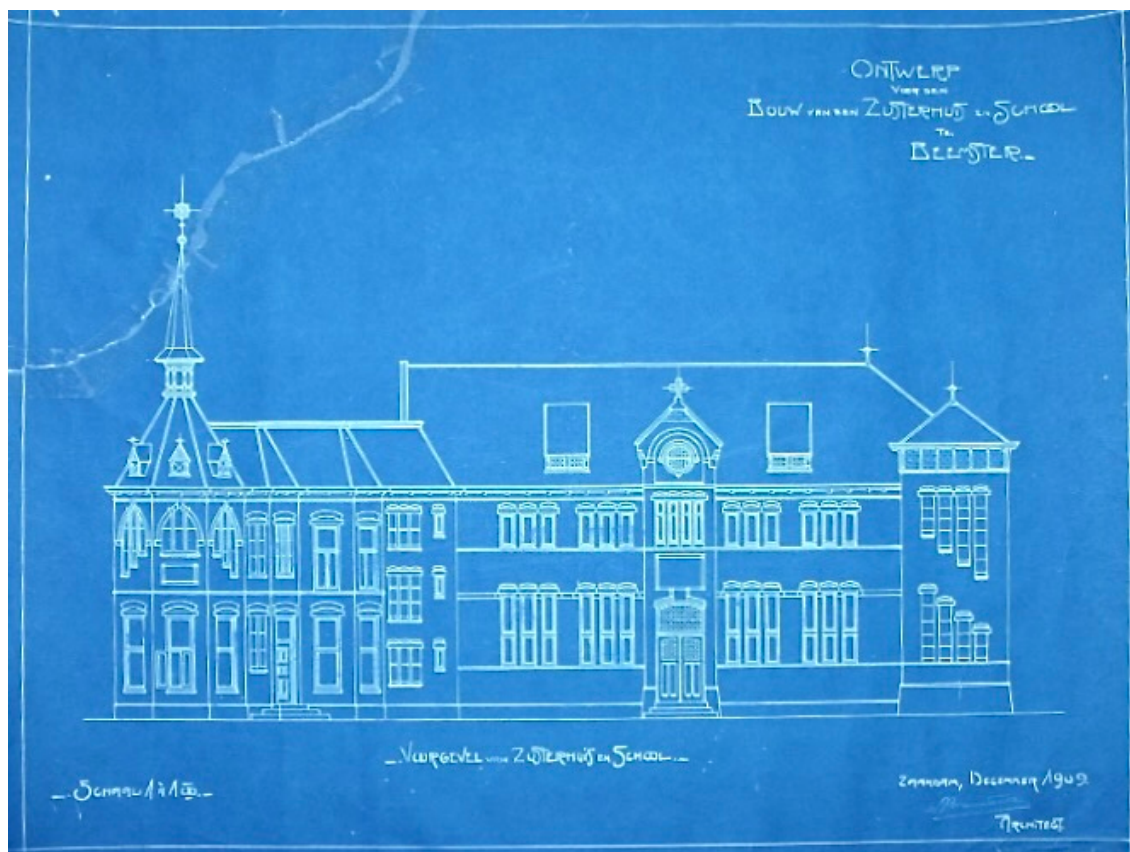
Op 16 augustus 1901 reed pastoor W.P.H. Jansen in een rijtuig voor het eerst de Beemster in. Hij werd vergezeld door de Deken die hem aansprak over “de noodzakelijkheid om bij de kerk en pastorie eene Roomse school op te richten”. Voortvarend nam de jonge priester de opdracht aan.³⁰ De OLV van Lourdesschool en het klooster werden in 1910 in gebruik genomen.

Op de foto de eerste steenlegging van de Lourdesschool in 1909 met pastoor Jansen, pastoor Van Aalst en architect S.B. van Sante met zijn broer Theodorus, die tevens aannemer was. Uitvoerder was de heer Weisenborn.³¹

³⁰ Een Roomse enclave, 100 jaar katholiek onderwijs in Westbeemster, 2010

³¹ Fotos' eerste steenlegging uit privé collectie

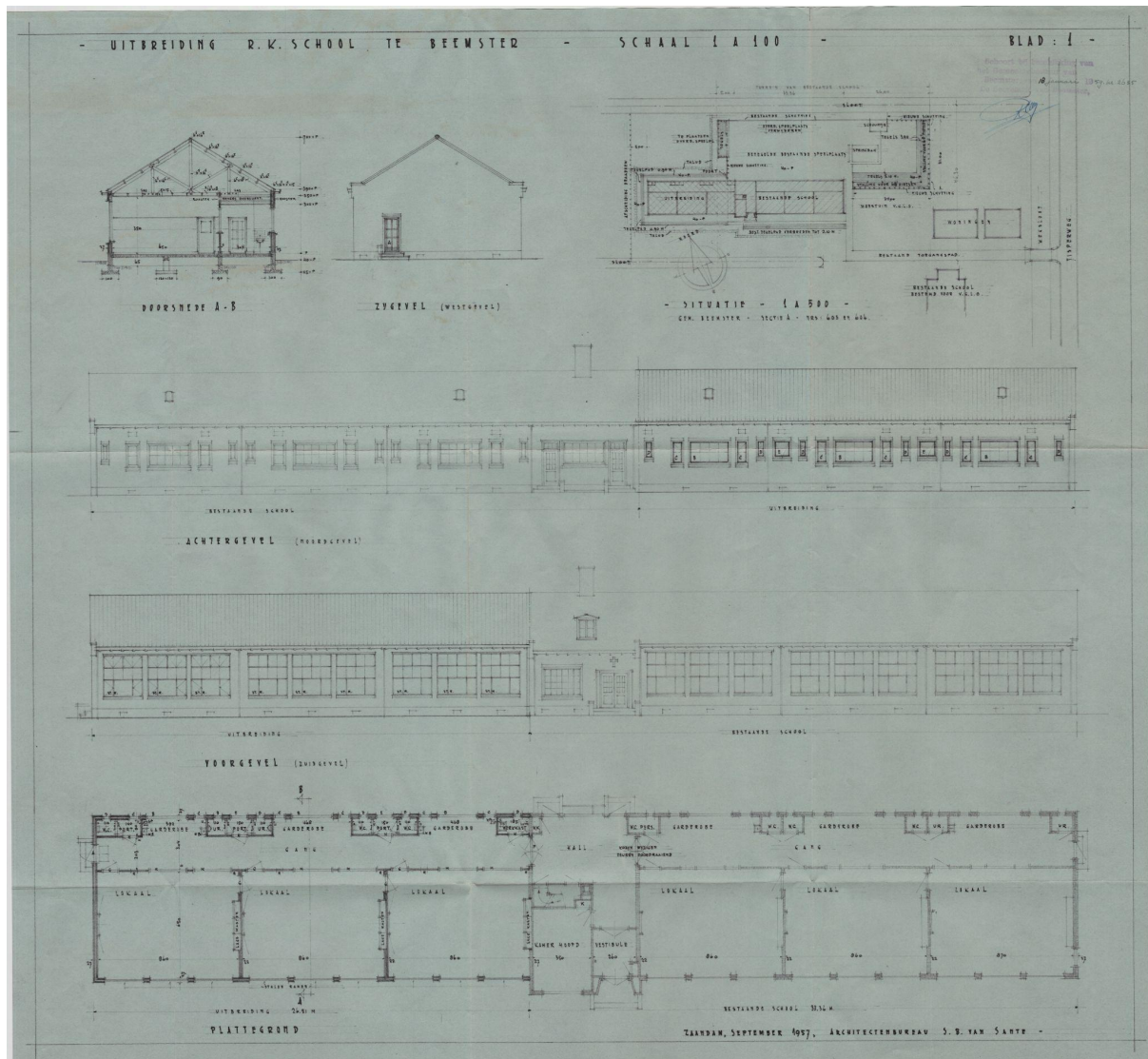
NB. Voor een groot formaat tekening + toelichting zie bijlage: Bouwtekeningen

Hierboven de blauwdruk van het ontwerp van De Lourdesschool en de uitvoering daarvan.³²

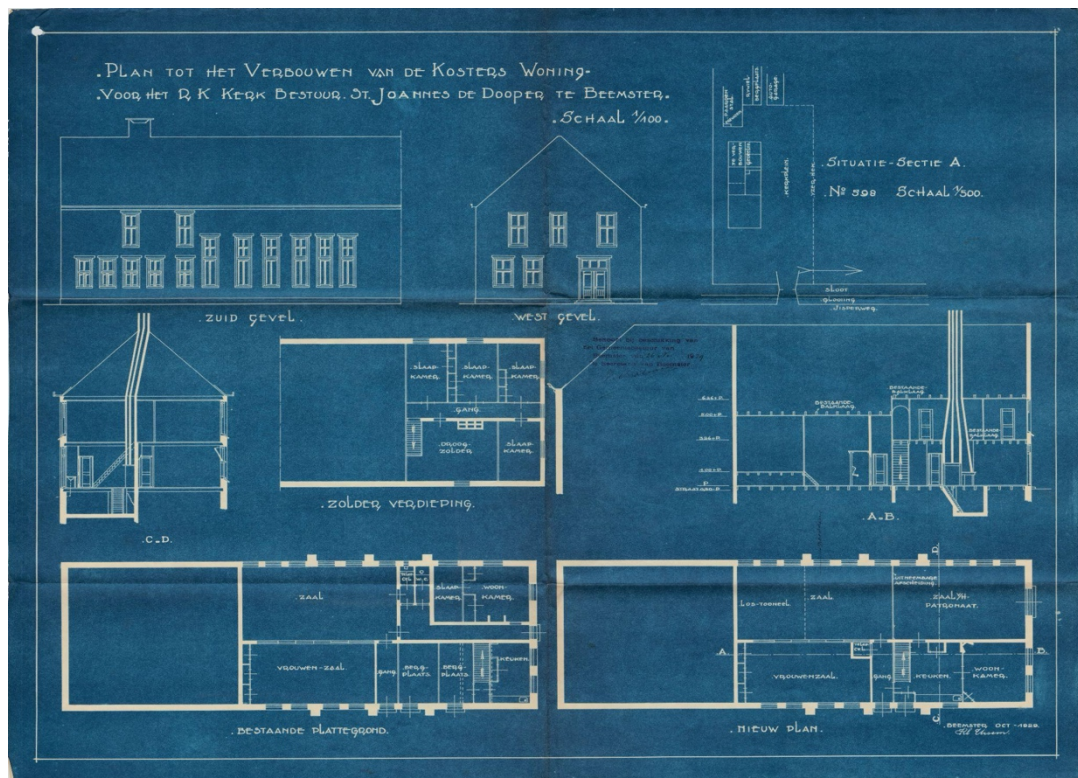
³² Blauwdruk en foto uit privé collectie

In 1960 ontwierp S.B. van Sante een nieuw schoolgebouw voor de Lourdesschool dat achter het klooster werd gebouwd.³³ Deze is ondertussen vervangen door de school die er nu staat.

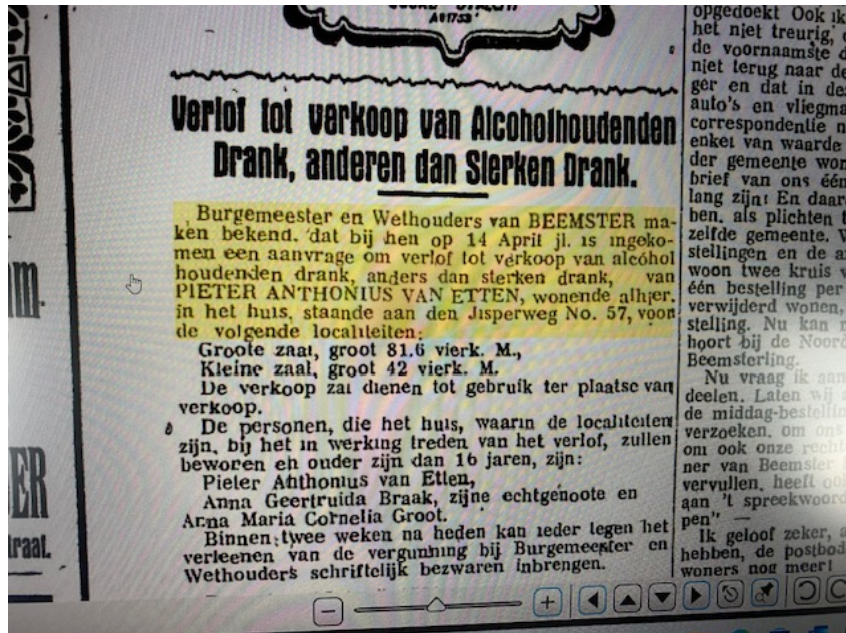

³³ Waterlands Archief, Bouwvergunningen nr. 1412

In 1928 werd in de Kerckhaen de kosterswoning verbouwd tot café met woning en slijterij.³⁴

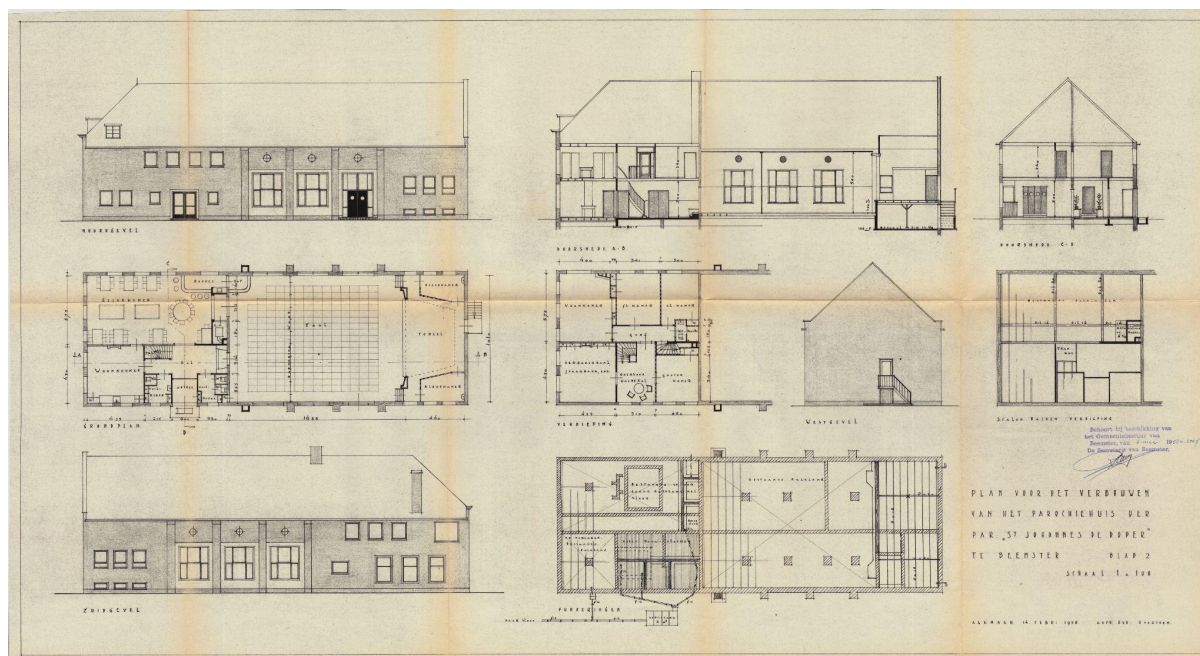
NB. Voor een groot formaat tekening + toelichting zie bijlage: Bouwtekeningen

In 1926 werd er een alcoholvergunning aangevraagd door koster Piet van Etten.

³⁴ Waterlands Archief, Bouwvergunningen nr. 1412

In 1958 werd de voormalige schuilkerk wederom verbouwd met een ontwerp van Architectenbureau Overtoom uit Alkmaar met de opdracht: verbouwen en opnieuw inrichten van bestaand parochiehuis.³⁵ Er kwam een woning voor de conciërge en een café aan de voorzijde en een grote zaal met toneel. De huurovereenkomst met Piet van Etten werd beëindigd. Het café aan de achterkant en de kosterswoning verdwenen.

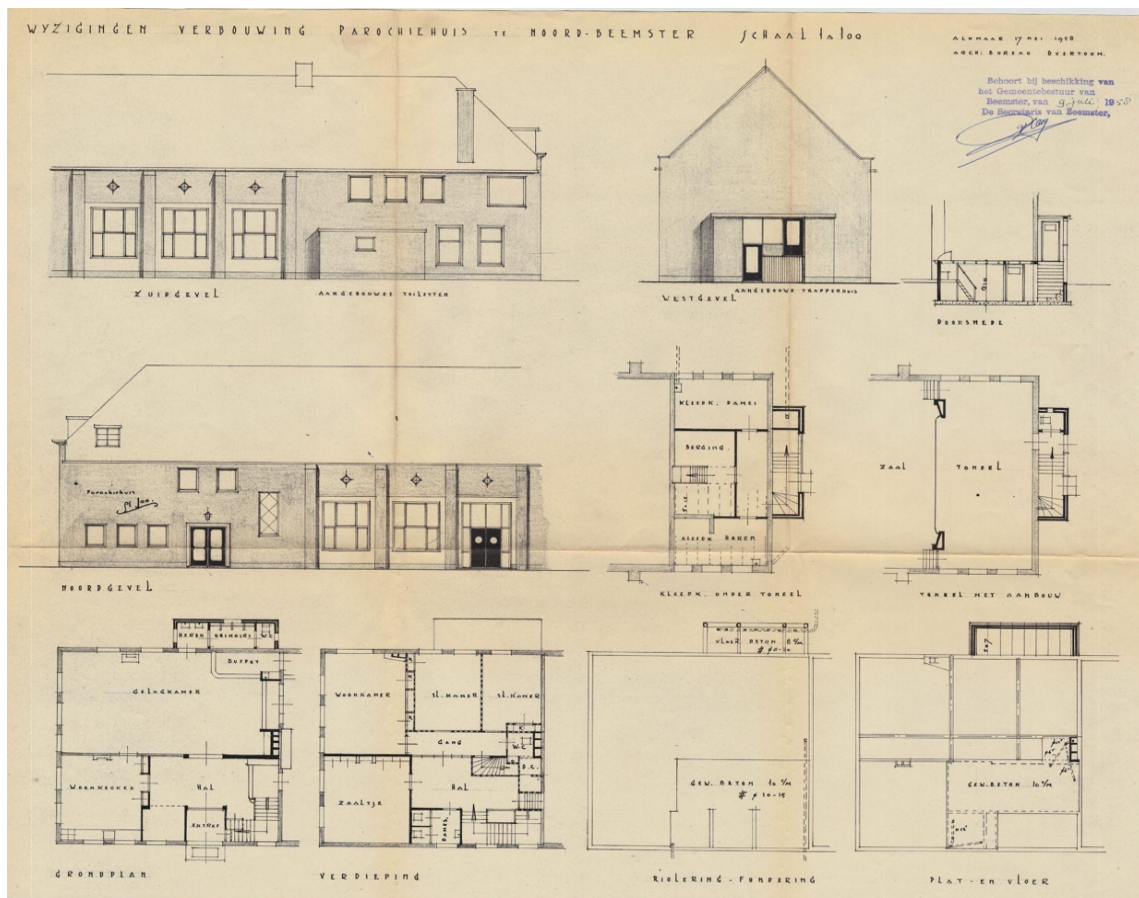

NB. Voor een groot formaat tekening + toelichting zie bijlage: Bouwtekeningen

De voorkant van het pand bleef onveranderd, maar de ramen in de zijgevels en achterzijde veranderen wel.

Ook werd er extra pilaren gemetseld. Deze is aan de zuidgevel verdwenen, wellicht door de aanbouw van de serre, uitgevoerd door eigenaar en uitbater Leo Koorn in de jaren 90.

³⁵ Waterlands Archief, Blok 0552, inventarisnummer 53

NB. Voor een groot formaat tekening + toelichting zie bijlage: Bouwtekeningen

Hierboven nog wat aanpassingen op het ontwerp. De kleedkamers onder de kelder van het toneel kregen een eigen ingang met trappenhuis aan de achterkant.³⁶

De voorgevel van de voormalige schuilkerk uit 1785 is nooit veranderd op wat nieuwe kozijnen na. De muren en het dak zijn origineel en stammen uit 1752 en 1827. Het interieur is in de twee eeuwen wel veranderd. Net wat het kerkbestuur of de uitbaters op dat moment nodig achtten.

De Kerckhaen werd al in 1881 een herberg en verenigingsgebouw.

De functie van het gebouw als verenigingsgebouw werd in 1971 officieel “losgemaakt” van de parochie en ondergebracht bij Stichting Gemeenschapscentrum de Kerckhaen.³⁷ De voormalige R.K. schuilkerk St. Joannes de Doper kreeg in 1971 zijn huidige naam: De Kerckhaen.

Zes jaar later, in 1977, verkocht het kerkbestuur het gehele gebouw aan de lokale ondernemer Piet Koorn. De toenmalige Stichting Gemeenschapscentrum de Kerckhaen bleef huurder en gebruiker van het pand. In de jaren die volgden ontwikkelde zich een felle strijd tussen eigenaar

³⁶ Waterlands Archief, Blok 0552, inventarisnummer 53

³⁷ idem

Koorn en de Stichting Gemeenschapscentrum de Kerckhaen (en de bredere dorpsgemeenschap).

Nadat het kerkbestuur het pand verkocht, wilde eigenaar Piet Koorn het gebouw verbouwen en er appartementen in onder brengen. De Stichting Gemeenschapscentrum, gesteund door het dorp, vond echter dat het pand (als voormalige schuilkerk en gemeenschapsruimte) een publieke bestemming als dorpshuis moest behouden.

Het conflict escaleerde toen Koorn het gebruik van het gebouw door de verenigingen beperkte of bemoeilijkte. Dit leidde tot een "patstelling" waarbij het dorp zich collectief tegen de nieuwe eigenaar keerde.

Er volgden diverse juridische procedures over de bestemming van het pand. De gemeente Beemster raakte hierbij betrokken en legde de bestemming "Sociaal-culturele doeleinden" op aan het pand. Koorn vocht dit aan tot bij de Raad van State, omdat dit de waarde en de gebruiksmogelijkheden van zijn bezit sterk beperkte.³⁸ Rechters stelden in meerdere juridische procedures de gemeente en de dorpsgemeenschap echter in het gelijk: vanwege de historische waarde van de voormalige schuilkerk en de unieke rol van het gebouw voor Westbeemster mocht de gemeente de publieke bestemming handhaven.

De rechtszaken draaiden juridisch vaak om de vraag of een eigenaar gedwongen kon worden een specifieke publieke functie (zoals een dorpshuis) in zijn pand te dulden als dit financieel nadelig was. Voor de dorpsbewoners was het een principiële strijd: zij zagen De Kerckhaen als collectief erfgoed van Westbeemster, ongeacht wie er op papier eigenaar was.

Tussen 1986 en 2002 functioneerde de voormalige schuilkerk als dorpscafé annex zaalverhuur. In de jaren 90 werd door de eigenaar een serre aan de zuidgevel gebouwd. Tussen 2002 en 2006 stond De Kerckhaen te koop en was slechts een deel als bedrijfswoning in gebruik door de eigenaar.

De jarenlange juridische patstelling zorgde ervoor dat het pand voor geen enkele partij echt werkbaar was. Het gebouw was commercieel oninteressant voor de familie Koorn door de strikte bestemming, en de stichting kon niet verder zonder eigendom. De familie Koorn verkocht het pand aan de broers Marcel en André Jansen, Jansen Holding BV, die al snel begrepen dat herbestemming voor appartementen niet in overeenstemming was met de wens en wil van dorp en gemeente.

Dit creëerde uiteindelijk de opening voor de verkoop in 2005 aan de Stichting Beheer Kerckhaen. De SBK kon het pand via een obligatie-actie overnemen, waarmee de maatschappelijke bestemming definitief werd veiliggesteld en het historische pand behouden.

Opmerkelijk is dat tegenwoordig de situatie volledig is omgedraaid: de huidige Stichting Beheer Kerckhaen werkt juist samen met de gemeente en een ontwikkelaar om, door middel van sloop/nieuwbouw, appartementen te bouwen waar nu de Kerckhaen staat, iets wat in de tijd van Koorn juist de kern van het conflict was.

³⁸ Archief Raad van State, zaaknummer 201306354/R2

In 2005 werd door een burgerinitiatief een inzamelingsactie gehouden, waarmee De Kerckhaen kon worden aangekocht door Stichting Beheer Kerckhaen. Met als doel om de Kerckhaen als gemeenschaps- en verenigingsgebouw voor Westbeemster te behouden. Vele verenigingen maken sindsdien gebruik van dit machtige gebouw.

De obligatie-actie uit 2005 was een uniek moment van saamhorigheid. Omdat de banken destijds geen volledige lening wilden verstrekken voor de aankoop van het pand, nam het dorp het heft in eigen handen.³⁹

Zo verliep de redding van De Kerckhaen:

- Het doel: Er was ruim € 500.000 nodig om het pand aan te kopen en de eerste hoognodige renovaties uit te voeren.
- De obligaties: De nieuw opgerichte Stichting Beheer Kerckhaen gaf obligaties (participaties) uit van € 500 en € 1.000 per stuk.
- De respons: Binnen een recordtijd brachten de inwoners van Westbeemster en sympathisanten bijna het beoogde bedrag bij elkaar, waarmee alsnog hypothecaire leningen bij de Rabo-bank en de gemeente Beemster (tegen een lage rente) konden worden verkregen. Mensen investeerden hun spaargeld, niet voor de winst, maar om te voorkomen dat het hart uit hun dorp zou verdwijnen.
- De overdracht: Op 1 juli 2005 kon de stichting hierdoor officieel naar de notaris. Hiermee kwam er een einde aan bijna 30 jaar onzekerheid en particulier eigendom.

Het was een van de eerste keren in Nederland dat een dorp op zo'n grote schaal zelf het eigendom van een publiek gebouw "terugkocht" zonder volledig afhankelijk te zijn van grote commerciële partijen of volledige overheidssubsidie. Dit succes legde de basis voor de huidige [dorpsvisie van Westbeemster](#), waarin de gemeenschap een belangrijke stem heeft in de herontwikkeling van het Kerkplein.

³⁹ Bidboek -Plan ter verwerving, financiering, behoud en exploitatie van Café De Kerckhaen te Westbeemster, 2005.

Op 1 januari 2006 opende de voormalige schuilkkerk weer zijn deuren en het is tot eind 2025 open geweest als café en restaurant en gemeenschaps- en verenigingsgebouw De Kerckhaen.

Hierboven een foto van de imposante gebogen spanten van het dak van de oude schuilkerk.

De laatste decennia is het gemeenschaps- en verenigingsgebouw De Kerkhaen gebruikt door een rijke verzameling van verenigingen, comités en anderen:

- Het Volksspelencomité: de jaarlijkse Kermis. Sinterklaasintocht, Koningsdag, Bingo en andere evenementen.
- Toneelvereniging Paulus 2
- De Accordeonvereniging: “waar vind je nog zo’n zaal als in Westbeemster!”
- Beemster fanfare
- Lourdesschool, musical
- Vrouwen samen verder
- Rouw en Trouw
- Jubilea, buurt- en familiefeesten
- Buurtvereniging West op zijn West
- Jaarlijkse herdenking Aircrash Westbeemster
- De Bijenmarkt
- De Wereldtuin
- Het Dorpsoverleg Westbeemster
- Concerten
- Yoga
- Bejaardensoos
- Biljardvereniging
- Projectkoor
- Uitvaartdiensten
- Presentaties

Literatuur en archieven:

- Alice Boots en Rob Woortman, *Een geniale koopman. Dirk van Os en de invloed van Zuid-Nederlanders op de Amsterdamse geldmarkt*, Walburg Pers, 2023.
- Ger Ernsting, editie nr. 10 van De Nieuwe Schouwschuit: Katholieken, Gereformeerden en de Honderdste Morgen, uitgave Historisch Genoorschap Beemster.
- Ernest Kurpershoek, 400 jaar Beemster, Uitgeverij Noord Holland, 2012.
- J.C. van der Loos, 300 jarig bestaan der parochie van den Joannes den Dooper, jubileumuitgave, 1936.
- Th.A. Dinkla, Eigenaren van landerijen in de Beemster 1612- begin 20ste eeuw, 1989.
- Betje Wolff, Aan mijn vaderland, uit de bundel Mengel poëzy, 1786.
- Architect Simon Bernardus van Sante 1876 – 1936, Gerrie van Ingen, 2012, uitgeverij Boekscout.
- Een Roomse enclave, 100 jaar katholiek onderwijs in Westbeemster, 2010.
- Bidboek -Plan ter verwerving, financiering, behoud en exploitatie van Café De Kerckhaen te Westbeemster, 2005.

- Waterlands Archief.
- Noord-Hollands Archief – kaarten Rijkswaterstaat voor 1850.
- Historisch Genootschap Beemster, beeldbankarchief.
- Archief Raad van State.
- Blauwdruk en foto's uit privécollectie.